

ŁUKASZ BAWOROWSKI, ANNA MARIA URBANIAK

Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, Poznań, Polska

**REPUBLIKA AŁTAJU JAKO DESTYNACJA
TURYSTYCZNA.
PRZYCZYNY MAŁEGO ZAINTERESOWANIA**

**ALTAI REPUBLIC AS A TOURIST DESTINATION.
REASONS OF LOW INTEREST**

Abstract: The aim of this article is to show the greatest tourist attractions of the siberian Altai Republic and to show the reasons why tourists are not as interested in visiting this region as they should be because of its unique heritage. To create this article authors used information gathered during the stay in Altai Republic in summer 2011 from interviews and observations. They also found some important information in a couple of publications (written mostly in Russian) and also data and statistics available in the Internet. To evaluate the attractiveness of the studied area for tourists analysis of opportunities, threats, strengths and weaknesses (SWOT) was used. The results of SWOT analysis shows that the Altai Republic could be a very popular tourist destination due to its natural and cultural values (f.ex. the highest Siberian mountain, ancient tombs and petroglyphs). It is not that popular because of some reasons among which the most important are: difficult accessibility of the region, decades of neglect in transport infrastructure and accommodation facilities at the time of the Soviet Union and low level of dissemination of attractions on the international forum. The situation is getting better every year as the authorities and organizations try to show The Republic as a very beautiful, unique and friendly place with many attractions of different kinds. The increased interest in this area among tourists may also occur in connection with the observed trends in recent years. Those trends shows increase in the level of popularity geographically and culturally distant tourist destinations which are still not mass tourism destinations.

Key words: Altai Republic, tourism, tourist destination, Siberia, SWOT

Wstęp i cel pracy

Turystyka jest aktualnie jedną z najintensywniej rozwijających się gałęzi gospodarki. Według danych Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) generuje ona dla światowej gospodarki ogromne korzyści, wśród których wymienić należy: 9% światowego PKB oraz 255 milionów miejsc pracy (co oznacza, iż średnio co 12 osoba jest zatrudniona w tej branży). Ponad to UNWTO prognozuje, iż w ciągu kolejnych 10 lat nastąpi wzrost wygenerowanego PKB do 10%, a ilość miejsc pracy do 328 milionów. Oznacza to, że turystyka jest na trzecim miejscu jeśli chodzi o gałęzie gospodarki¹. Coraz większa liczba osób decyduje się na podróżowanie, a coraz więcej miejsc zyskuje miano destynacji turystycznych, czego następstwem jest powstawanie nowych ofert wyjazdów zorganizowanych. Niektóre z tych miejsc, mimo posiadania walorów o dużej wartości dla potencjalnych odwiedzających nie stają się obszarem wzmożonej recepcji turystów, bądź nie dzieje się to w takim stopniu jak można by oczekiwać analizując jakość prezentowanych na danym terenie atrakcji. Przykładem takiej sytuacji jest kwestia rozwoju turystycznego syberyjskiego Altaju. Naukowcy badający współczesne trendy w turystyce wskazują na wzrost znaczenia destynacji egzotycznych (pozaeuropejskich) (Kruczek 2011). Federacja Rosyjska w zestawieniach UNWTO wciąż jeszcze znajduje się na końcu pierwszej dziesiątki najpopularniejszych destynacji, a w 2012 roku znajdowała się poza nią (*World Tourism Organisation* 2013), ale śledząc ilość ofert proponujących wyjazdy zorganizowane na Wschód można przypuszczać, iż będzie to w przyszłości jedna z najbardziej pożądanых destynacji na rynku „egzotycznych” ofert turystycznych, szczególnie, że miejsca takie jak Turcja, Tunezja czy Egipt, z racji powszechnej dostępności wynikającej z niskich cen ofert oraz dużej ich ilości, przestają być przez turystów postrzegane jako „egzotyczne”. Rodzi to potrzebę, szczególnie wśród konsumentów posiadających znaczne środki finansowe, poszukiwania coraz to nowych celów wypoczynku urlopowego. Tym bardziej, że charakter samego wypoczynku również się zmienił. Klasyczne 3 x S (*sun, sea, sand*), często jest zastępowane przez 3 x E (*entertainment, excitement, education*) (Kruczek 2009). Oznacza to przewagę zainteresowania ofertami proponującymi rezygnację z wysokiego komfortu zakwaterowania na rzecz bliższego kontaktu z naturą, kulturą i tradycjami odwiedzanego regionu. W taki schemat dobrze wpisują się wyprawy na Syberię. Analizując programy poszczególnych wycieczek nietrudno dostrzec, iż głównym celem wyjazdów w tam-

¹ <http://www.unwto.org/> (dostęp z dnia 25.06.2013 r.).

tym kierunku jest oglądanie jeziora Bajkał, najgłębszego jeziora na Ziemi oraz największego na świecie rezerwuaru wody pitnej. Trudno konkurować z takimi walorami, do których dodać należy mnogość endemicznych przedstawicieli flory i fauny. Warto jednak rozważyć dlaczego Złote Góry Altaju, wpisane przecież w 1998 roku na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako region najlepiej prezentujący bioróżnorodność północnej części Azji, właściwie nie pojawiają się w programach wycieczek na Syberię. W uzasadnieniu decyzji UNESCO podaje, iż w rejonie Altaju znajduje się najbardziej kompletna reprezentacja wysokogórskich stref wegetacyjnych centralnej Syberii, od stepów, laso-stepów, lasów mieszanych, aż po strefy: alpejską i subalpejską. W górach żyje także wiele endemicznych gatunków, w tym niezwykle rzadka pantera śnieżna nazywana irbisem². Mimo to pobieżnie przeglądając oferty polskich biur podróży można znaleźć wiele wycieczek nad Bajkał³ i tylko dwie propozycje dotyczące Altaju⁴.

Celem autorów artykułu jest ukazanie głównych atrakcji Republiki Altaju oraz próba uzasadnienia małego zainteresowania tym regionem ze strony turystów poprzez wskazanie słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń dla rozwoju turystyki w tej części Azji. W ramach metod i narzędzi badawczych posłużono się przede wszystkim obserwacjami uczestniczącymi podczas pobytu w opisywanym regionie, a także analizą źródeł oraz analizą SWOT.

Najważniejsze atrakcje turystyczne Republiki Altaju

Republika Altaju jest jednym z 83 autonomicznych podmiotów tworzących Federację Rosyjską. Położona jest ona w południowej części Syberii, na styku granic Rosji, Kazachstanu, Chin i Mongolii. Składa się z 10 regionów: gorno-altajskiego, majmińskiego, turoczackiego, czemalskiego, ust-kańskiego, ust-koksińskiego, ongudajskiego, szebalińskiego, ułagańskiego i kosz-agackiego (rycina 1). Całe terytorium zamieszkuje około 200 000 ludzi; 60% z nich to napływowa ludność rosyjska. Pozostałe 30% to ludność pochodzenia turecko-mongolskiego należąca do kilku grup etnicznych: Czelkanów, Kumandyńczyków, Tubalarów, Szorców, Altaj-kizi, Teleutów, Telengitów i Telesów.

² <http://whc.unesco.org/en/list/768> (dostęp z dnia 20.06.2013 r.).

³ M.in. oferty biur podróży: *Logos Tour*, *Wycieczki na Kresy*, *Go!Bajkał*, *Logos Travel*, *Almatu*, *Supertramp*, *Wakacje dla seniorów*, *Bezkresy*.

⁴ http://3kot.pl/?pl_syberia-2013-altaj,72; http://www.orbis.travel.pl/Wycieczka_objazdowa/Inny/B%C5%82%C4%99kitnymi_jeziorami_A%C5%82taju,o5445146,19796.html (dostęp z dnia 21.06.2013 r.).

Republika Altaju ma powierzchnię 92902 km² i charakteryzuje się bardzo urozmaiconym ukształtowaniem terenu, które zostało, jak wspomniano, dostrzeżone przez przedstawicieli UNESCO. To właśnie walory związane z interesującym krajobrazem, różnorodnością flory i fauny oraz sferą kulturową stanowią podstawę atrakcyjności turystycznej tego obszaru.

Rycina 1. Mapa rejonów Republiki Altaju

Źródło: http://loi.sccc.ru/bdm/nso/attr/sfo/altai_r.htm (dostęp z dnia 23.06.2013 r.)

Do najważniejszych atrakcji należą: możliwość uprawiania wielu form aktywności rekreacyjnej (rafting, trekking, kolarstwo) w otoczeniu mało przekształconego środowiska przyrodniczego, odnalezione podczas wykopalisk artefakty związane z kulturą scytyjską, liczne petroglify, a także bogata obrzędowość rdzennej ludności.

Walory przyrodnicze stanowią największy atut Altaju jeśli chodzi o generowanie ruchu turystycznego. Niski stopień ingerencji człowieka w środowisko naturalne, brak obszarów przemysłowych oraz wymieniane już duże zróżnicowanie krajobrazu na niewielkiej przestrzeni zachęcają do uprawiania wszelkich form aktywnego wypoczynku. Gęsta sieć nieuregulowanych rzek czyni to miejsce szczególnie atrakcyjnym dla osób uprawiających rafting oraz kajakarstwo górskie. Na rzekach Katuni oraz Czoj co roku odbywa się

wiele tego typu imprez nawet o wysokiej randze⁵. W ostatnich latach licznie powstają niewielkie lokalne firmy, proponujące organizację spływów Katunią i innymi altajskimi rzekami w pontonach lub kajakach⁶. Oferta dostosowana jest do potrzeb osób w różnym wieku oraz o różnym stopniu zaawansowania umiejętności jeśli chodzi o ten rodzaj rekreacji. Największym (223 km²) akwenem Republiki Altaju jest sięgające 300 metrów głębokości jezioro Teleckie, nazywane młodszym bratem Bajkału, z racji podobnej genezy i ukształtowania. Po jeziorze możliwe są rejsy łodzią motorową, kajakami, a wokół niego można poruszać się piechotą bądź konno. Stromo opadające w wodę zbocza gór uniemożliwiają poprowadzenie utwardzonej drogi dostępnej dla ruchu samochodowego, toteż okolice jeziora należą do najbardziej dziewiczych w całej Republice. Szczególnie południowy jego kraniec, gdzie znajdują się tylko dwie niewielkie i skromnie urządzone bazy turystyczne.

Na prawie całym obszarze Republiki (oprócz stepów na południowym-wschodzie) znajdują się wzniesienia. Od niewysokich pokrytych tajgą pagórków na północy, po najwyższy szczyt Syberii Biełuchę (4506 m n.p.m.) na południowym-zachodzie w regionie ust-koksińskim. Daje to szerokie możliwości wędrowek górskich o różnym poziomie trudności. Brak w tym regionie znakowanych szlaków turystycznych oraz rozwiniętej infrastruktury noclegowej pozwala na bliższe obcowanie w naturą podczas wędrowek z kompasem i noclegów w namiocie. Zdobywanie szczytów leżących na południu Republiki wymaga dużych umiejętności oraz spełnienia formalności prawnych, do których należy pozwolenie na przebywanie w strefie przygranicznej. Strefa ta obejmuje obszar ok. 50 kilometrów do granicy Rosji z Kazachstanem, Chinami i Mongolią. Grań Biełuchy znajduje się na rosyjsko-kazachskiej granicy, a dostać się na nią można tylko posiadając odpowiedni sprzęt do wędrowek i wspinaczki wysokogórskiej oraz w towarzystwie wykwalifikowanego przewodnika.

Także z punktu widzenia turystyki rowerowej jest to obszar atrakcyjny, ponieważ ruch drogowy jest niewielki, sieć lokalnych dróg dość gęsta, a urozmaicony teren i walory przyrodnicze dodatkowo mogą wzmacniać pozytywne doznania. W Republice Altaju uprawiać można wiele form turystyki aktywnej, zarówno wodnej, górskiej jak i rowerowej. Szanse rozwoju mają na tym terenie także formy relatywnie nowe, takie jak coraz popularniejszy w Europie nordic walking. Atrakcjami w tym zakresie są przede wszystkim: rzeźba terenu oraz niezanieczyszczone środowisko przyrodnicze.

⁵ <http://www.gorno-altaisk.info/news/16308> (dostęp z dnia 26.06.2013 r.).

⁶ <http://www.altay-rafting-center.ru/> (dostęp z dnia 26.06.2013 r.).

Na terenie Republiki Ałtaju odnaleziono i przechowuje się obecnie bardzo ważne eksponaty związane z kulturą Scytów zamieszkujących ten region w VI-IV wieku p.n.e. Są to mumie z doskonale zachowanymi, unikalnymi tatuażami oraz liczne przedmioty wydobyte z komór grobowych odkrytych w kurhanach. Najważniejsze z nich to stanowiska na płaskowyżu Ukok oraz w uroczysku Pazyryk. Z Ukok pochodzi mumia „Ałtajskiej księżniczki”. Kobieta pochowana została z sześcioma końmi oraz wieloma cennymi przedmiotami, co wskazywało na jej wysoki status (w porównaniu z odnalezioną niedaleko mumią mężczyzny, z którym pochowano tylko jednego konia, *księżniczka* musiała stać wyżej w hierarchii tej grupy plemiennej). W czasie wykopalisk w 1993 roku dokonano następującego odkrycia: pod warstwą kamieni usypanych w kopiec znajdował się korytarz prowadzący w głąb gruntu. Na niewielkiej głębokości naukowcy odnaleźli komorę grobową a w niej trumnę zbudowaną z drewnianych bali. Na podstawie badań dendrochronologicznych określono wiek drewna na około 2400 lat. Wewnątrz znajdowała się doskonale zachowana, w całości pokryta lodem mumia kobiety, której całe ręce zdobiły tatuaże przedstawiające jelenie oraz inne motywy zwierzęce (charakterystyczne dla Scytów). Potwierdzono, iż to właśnie lód pozwolił na znakomite zachowanie ciała. Nie bez znaczenia był też fakt, iż nie splądrowano grobu w ciągu niemal 2500 lat (Urbaniak 2013). Od października 2012 roku mumie kobiety i mężczyzny znalezione na płaskowyżu Ukok oglądać można w specjalnie na ten cel przygotowanej części Muzeum im. A. W. Anokhina w Gorno-Ałtajsku.

W uroczysku Pazyryk znajdują się stanowiska archeologiczne założone z racji odkrytych tam kurhanów scytyjskich władców (fotografia 1). Ich pochodzenie datowane jest na około V-II wiek przed naszą erą. Uroczysko znajduje się na prawym brzegu rzeki Wielki Ułagan, po drodze z Ułagan do wsi Bałyktujul, a dalej do przełęczy Katu Jaryk i kanionu rzeki Czułyszman. „Łańcuszek” utworzony z pięciu kurhanów rozciąga się z północy na południe w dół dużej doliny kilka kilometrów od Bałyktujul (Derewjanko 2002). Odkrycia grobów scytyjskich wodzów w Pazyryku dokonał w 1929 roku naukowiec S. I. Rudenko rozkopując pierwszy z kamiennych nasypów. Było to znalezisko tak doniosłe, że od miejsca odnalezienia kurhanów nadano nazwę kulturze archeologicznej Ałtaju czasów scytyjskich (kultura pazyrycka (Kubarjew 2007)). Turystom, którym uda się dotrzeć w to miejsce ukazują się ogromne nasypy kamieni o charakterystycznym sino-bordowym kolorze pokrytych porostami i mchem. Przy największym kurhanie leżą fragmenty dawnej komory grzebalnej i stoją starożytnie słupy. Pazyryckie kurhany zadziwiają wielkością (fo-

tografia 2), wiekiem i usytuowaniem w otoczeniu surowej syberyjskiej przyrody (Urbaniak 2013).

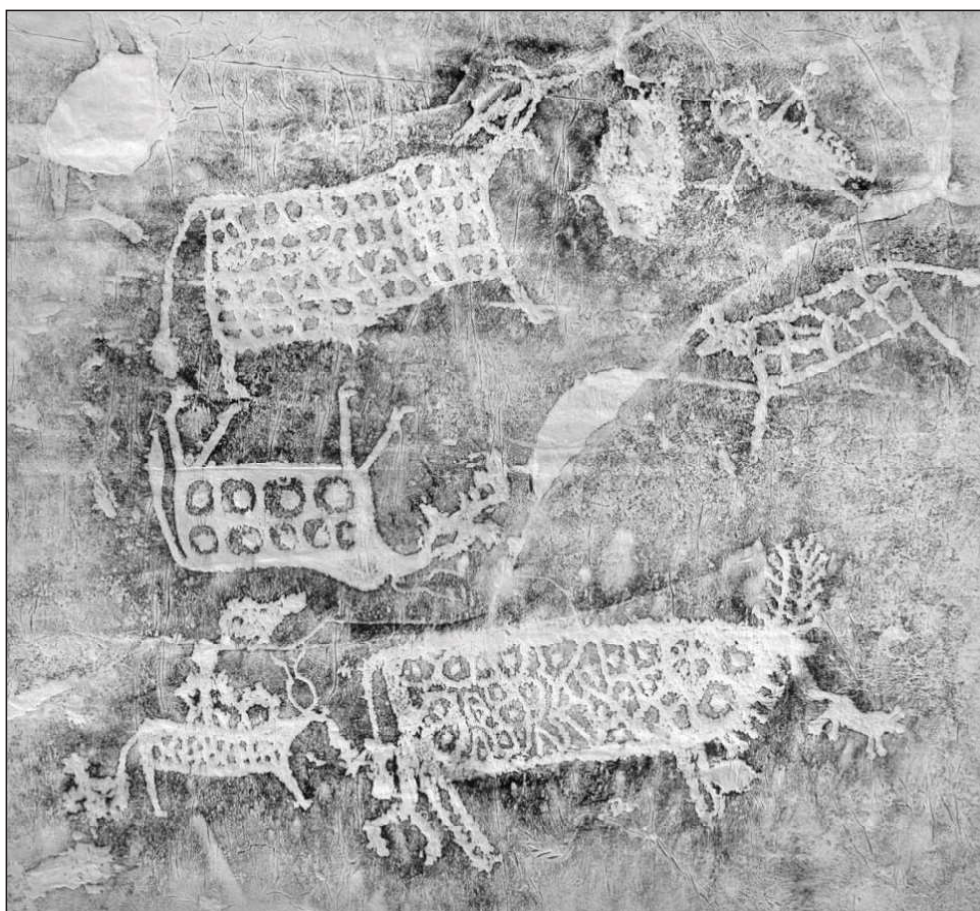

Fotografia 1. Kurhany w Pazyryku (fot. Anna Maria Urbaniak)

Fotografia 2. Kurhany charakteryzują się wyjątkowo dużymi rozmiarami (fot. Łukasz Baworowski)

Bardzo atrakcyjnym elementem syberyjskiej kultury jest sztuka naskalna, którą podziwiać można na terenie Republiki. Większość petroglifów przedstawia sceny z udziałem zwierząt dzikich i udomowionych, niekiedy w sytuacji, gdy są poświęcane jako ofiara w czasie rytualnych obrzędów lub podczas polowań na nie. Do przedstawicieli fauny najczęściej pojawiających się na rysunkach zaliczyć można krowy, jelenie, górskie barany, dziki oraz różne gatunki ptaków, a więc zwierzęta, z którymi Scytowie i Turcy spotykali się na tych terenach najczęściej. Znakomite przykłady znajdują się m.in. w kompleksie Kałbak-Tasz (region ongudajski) (fotografia 3) oraz Turoczackiej pisanicy (region turoczacki). Promocji wśród turystów sprzyja usytuowanie części malowideł

Fotografia 3. Zoomorficzne petroglify ze stanowiska Kałbak-Tasz

Źródło: <http://rodinaaltai.ru/istoricheskie-mesta-gornogo-altaya/petroglificheskiy-kompleks-kalbak-tash> (dostęp z dnia 18.05.2013 r.)

w pobliżu *Czujskiego Traktu*, którym podąża większość odwiedzających, rzadko zbaczając z niego na dłużej. Wielu turystów podróżujących indywidualnie po tym terenie zatrzymuje się, aby podziwiać rysunki. Relacjonują oni, że często istnieje możliwość uzyskania na ich temat obszernej informacji od „nieformalnych” przewodników – tubylców, oczywiście za symboliczną, niewielką opłatą. Znakowanie miejsc pokrytych naskalnymi rytami wciąż jest niewystarczające, przez co wiele osób mija niestety te interesujące stanowiska. Opisy w przewodnikach również rzadko dokładnie definiują miejsce, w którym znajduje się ta syberyjska sztuka naskalna (Urbaniak 2012).

Jaskinia Denisowa (fot. 4.), która swą nazwę zawdzięcza rosyjskiemu badaczowi eksplorującemu jej wnętrze, jest miejscem bardzo interesującym z racji odkryć archeologicznych w niej dokonanych. Jaskinia znajduje się na granicy Republiki i Kraju Ałtajskiego, w regionie ust-kańskim. We wnętrzu niezbyt dużej pieczary rozpoznano do tej pory elementy związane z bytowaniem około 20 różnych warstw kulturowych⁷. Sensacyjnego odkrycia dokonali naukowcy w 2008 roku, natrafiając na kość paliczka kilkuletniej dziewczynki. Wnikliwsze badania potwierdziły, że DNA pobrane ze znaleziska nie

Fotografia 4. Jaskinia Denisowa (fot. Łukasz Baworowski)

⁷ <http://www.altai-republic.ru> (dostęp z dnia 26.06.2013 r.).

jest zgodne z DNA homo sapiens i Neandertalczyka (Derewjanko 2002). Potwierdza to pojawiające się wcześniej przypuszczenia o istnieniu odrębnego gatunku, nazwanego homo altaiensis. Fakt ten stanowi duży „magnes” turystyczny. Stanowisko jest dość dobrze oznakowane i opisane. W czasie letnich wakacji istnieje możliwość zwiedzania jaskini z przewodnikiem. Można także wchodzić do niej indywidualnie, bezpłatnie.

Poza możliwościami turystyczno – rekreacyjnymi jakie daje ałtajska przyroda i zabytki, atrakcjami są: uczestnictwo w obrzędach oraz branie udziału w życiu codziennym. Syberyjskie wierzenia, takie jak szamanizm i powstały na Ałtaju burchanizm odwołują się do pogańskich tradycji animistycznych, związanych z kultem natury. Życie toczy się w licznych, niewielkich wioskach (na tym obszarze znajduje się tylko jedno miasto, Gorno-Ałtajsk, z ok. 50 000 mieszkańców) składających się ze skromnych drewnianych chat. Przebywanie w Republice Ałtaju daje możliwość oglądania rytuałów, np. podczas odbywanego się cyklicznie co dwa, trzy lata święta *El-Oin* (ałt. gry ludowe) oraz obserwowania czynności życia codziennego jakie turystom z Europy i Ameryki Północnej jest już zupełnie obce. Czerpanie wody ze studni, przygotowywanie posiłków tylko z produktów wyhodowanych w przydomowym ogródku, ale też poznawanie obrzędów takich jak: kamłanie (przywoływanie duchów), okadzanie jałowcem czy poświęcanie mlekiem to zdarzenia, które nie zatraciły jeszcze całkowicie swej autentyczności. Przyjeżdżając w to miejsce turyści nie muszą obawiać się wpadnięcia w „pułapkę turystyczną” (Kruczek 2011).

Analiza SWOT

Stosując analizę SWOT można ustalić jakie są mocne i słabe strony danej destinacji, a także jakiego typu pojawiają się potencjalne szanse i zagrożenia dla jej rozwoju. Poniższa tabela (tabela 1.) przedstawia analizę SWOT dla Republiki Ałtaju.

Tabela 1. Analiza SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) dla Republiki Ałtaju jako destynacji turystycznej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowane, malownicze ukształtowanie terenu (wzgórza, góry, stepy) wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO • możliwość uprawiania wielu form turystyki • aktywnej (trekking, rafting, kajakarstwo, turystyka • rowerowa, nordic-walking) • najwyższy szczyt Syberii Biełucha (4506 m n.p.m.) • niski poziom zanieczyszczenia środowiska • naturalnego • duże nagromadzenie walorów przyrodniczych • zabytki archeologiczne (mumie, petroglify) • kultura duchowa tubylców (obrzędy szamani-styczne i burchanistyczne) • otwartość i gościnność mieszkańców • niskie ceny transportu i żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • izolacja (połączenia lotnicze z całego świata głównie do Nowosybirsk oddalonego o ponad 500 km od Republiki Ałtaju, połączenia kolejowe tylko do Bijska oddalonego o 90 km – w Republice brak linii kolejowych) • trudna dostępność atrakcji (mała gęstość siatki połączeń drogowych dobrej jakości) • słabo rozwinięty drogowy transport publiczny • słabo rozwinięta baza hotelowa • bariera językowa (na większości obszaru porozumieć można się jedynie po rosyjsku lub ałtajsku) • bardzo krótki sezon turystyczny (lipiec i sierpień), (brak istotnego natężenia ruchu turystycznego w okresie zimy, gdy temperatury sięgają -60 stopni Celsjusza) • wysokie ceny pamiątek • brak rozwiniętej infrastruktury w zakresie informacji turystycznej (brak oznaczeń, tablic informacyjnych) • możliwość zakupu jedynie mało dokładnych map obszaru (na których nie są zaznaczone istniejące drogi i atrakcje)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzmożony ruch turystyczny zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju mogący spowodować wzrost poziomu gospodarczego społeczeństwa oraz zachowanie tożsamości etnicznej rdzennej ludności • usprawnienie komunikacji drogowej i poprawa stanu dróg • inwestowanie w rozwój informacji turystycznej wewnątrz regionu (ogólnie dostępne przewodniki, mapy, oznakowanie atrakcji) oraz na zewnątrz (ekspansja informacyjna Ministerstwa Turystyki i Przedsiębiorczości Republiki Ałtaju) 	<ul style="list-style-type: none"> • teatralizacja tradycji i rytuałów w związku z napływem turystów masowych • zanik obrzędowości i unikalnych wierzeń (burchanizmu) z racji globalizacji, modernizacji i technizacji w społeczeństwie i lokalnej gospodarce • zanieczyszczenie środowiska naturalnego wraz z intensyfikacją osadnictwa i wzrostem natężenia masowego ruchu turystycznego

Źródło: opracowanie własne na podstawie obserwacji uczestniczących oraz wywiadów

Do zalet tej destynacji należą przede wszystkim walory przyrodnicze związane z nieskażonym środowiskiem naturalnym, brakiem terenów przemysłowych oraz bardzo interesująca, zróżnicowaną rzeźbą terenu. Skłania ona do uprawiania wielu różnych form turystyki aktywnej. Zwolennicy pie-

szych wędrówek mogą wybrać trasy w zależności od stopnia trudności, który ich interesuje. Warunki do uprawiania turystyki wodnej również są znakomite, a możliwości różnorodne. Dla osób preferujących turystykę rowerową i nordic walking atutem będzie na pewno małe natężenie ruchu samochodowego co zwiększa bezpieczeństwo i przyjemność czerpaną z tych form rekreacji. W zakresie turystyki kulturowej Republika Ałtaju także ma do zaoferowania wiele atrakcji, przede wszystkim w zakresie turystyki archeologicznej oraz etnograficznej (etnoturystyki) o czym była mowa w pierwszej części niniejszego artykułu. Otwartość i gościnność mieszkańców oraz relatywnie niskie ceny życia na tym obszarze także mogą przyczyniać się do wzrostu zainteresowania. Przed Republiką Ałtaju stoją także szanse rozwoju, mogące prowadzić do wzrostu natężenia ruchu turystycznego. Związane są one z zaangażowaniem odpowiednich środków mogących wspomóc inwestycje pro-turystyczne w regionie. Dużo zależy także od wzrostu świadomości. Z jednej strony świadomości mieszkańców co do profitów płynących z właściwie wykorzystanych walorów, utrwalania tradycji i dbałości o dziedzictwo, z drugiej od świadomości turystów, jeśli chodzi o zrównoważony rozwój i dbałość o środowisko naturalne tak, aby szanse nie przekształciły się w zagrożenia.

Poniższe wnioski dotyczące odpowiedzi na postawione w temacie pytanie o przyczyny małego zainteresowania turystów Republiką Ałtaju wypływają z przedstawionych w tabeli słabych stron tego obszaru jako miejsca potencjalnie atrakcyjnego turystycznie oraz prawdopodobnych związanych z tym zagrożeń. Wyróżnić można przynajmniej kilka podstawowych przyczyn. Po pierwsze położenie geograficzne, które izoluje Republikę od głównego strumienia turystów kierujących się na wschód koleją transsyberyjską (przez Nowosybirsk do Irkucka) lub samolotem (również do Nowosybirsk, który jest oddalony od północnych granic Republiki o ok. 500 km). Najprostszym sposobem dotarcia jest skorzystanie z autobusu lub własnego samochodu, ale podróż z Nowosybirsk trwa około 9 godzin. Dla turystów z Europy jest to destynacja oddalona o wiele tysięcy kilometrów (Warszawa – Gorno-Ałtajsk ponad 5100 km), co dodatkowo komplikuje planowanie podróży w tym kierunku. Po drugie powolny rozwój infrastruktury turystycznej, szczególnie w zakresie zakwaterowania, lokalnego transportu oraz oznaczeń i informacji o atrakcjach turystycznych. Po wielu latach regresu w czasie istnienia Związku Radzieckiego sfera kulturowa, społeczna i duchowa odzyskuje znacznie, jednak jest to proces długotrwały i wciąż nie spotyka się ze zrozumieniem we wszystkich sferach, szczególnie wśród władz, które w części pochodzą jeszcze z czasów starego reżimu. Po trzecie bariera językowa, którą ciężko przekroczyć turystom zagranicznym nie znającym rosyjskiego. Dla

osób średnim wieku i starszych z krajów byłego bloku wschodniego (w tym z Polski) zrozumienie języka rosyjskiego nie powinno stanowić problemów, jednak większość pytanych osób deklaruje, iż nie chciała uczyć się pod przymusem i już niewiele pamięta. Z kolei młodsze pokolenia, które chętniej podejmują dalsze, eksploracyjne podróże indywidualne posługują się głównie językiem angielskim oraz zyskującym ostatnio na popularności hiszpańskim. Znajomość angielskiego okazuje się niewystarczająca do czytania ałtajskich map oraz prowadzenia konwersacji, gdyż tekst pisany jest cyrylicą, a mieszkańcy Republiki posługują się w ogromnej większości jedynie rosyjskim i ałtajskimi dialektami.

Podsumowanie

Większość obszaru Syberii wciąż pozostaje niedoceniona, a odwiedzający te tereny turyści najczęściej zacierają nad Bajkał i dalej na południe do Mongolii i Chin. Nieliczni podróżują na Ałtaj, Kamczatkę czy mroźną północ (głównie Półwysep Jamał). Analiza SWOT dokonana na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji autorów pozwoliła wskazać powody, dla których Republika Altaju mimo wielu różnorodnych walorów ciągle nie pojawia się wśród najczęściej wybieranych kierunków wypraw i większość ofert proponujących wyjazdy zorganizowane na wschód tę destynację omija. Ta sama analiza ukazuje także potencjał turystyczny, który ma Republika Altaju i jej predyspozycje do stania się popularną destynacją wyjazdów urlopowych. Musi jednak w tym celu uniknąć zagrożeń i dążyć do niwelowania zjawisk określanych jako „słabe strony”, które powodują, iż wciąż w to niezwykle miejsce dociera tak mało podróżujących.

PIŚMIENNICTWO

1. Derewjanko A.P. (2002): *Istorija Rjespubliki Altaj. Drjewnost i srjedniowiekowie*. Instytut Ałtaistyki, Gorno-Ałtajsk.
2. Kruczek Z. (2011): *Egzotyczna turystyka kulturowa (trendy, organizatorzy, uczestnicy)*. „Turystyka kulturowa” 2/2011, s. 4-21.
3. Kubarjew W. D. (2007): *Pazyryjskaja kultura (kurhany Czui i Ursusa)*. Ałtajski Gosudarstwienny Uniwersytet, Barnauł.
4. Urbaniak A. (2012): *Perspektywy rozwoju turystyki kulturowej na Syberii na przykładzie Republiki Altaju*. „Turystyka kulturowa” 4/2012, s. 5-22.
5. Urbaniak A. (2013): *Syberyjska Republika Altaju jako destynacja turystyki kulturowej. Ocena potencjału*, praca magisterska, AWF Poznań.

6. World Tourism Organisation UNWTO (2013): *Tourism Highlights*. W: http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_hr.pdf (dostęp: 11.07.2013).
7. <http://whc.unesco.org/en/list/768> (dostęp: 20.06.2013).
8. <http://www.unwto.org/> (dostęp: 25.06.2013).
9. http://3kot.pl/?pl_syberia-2013-altaj,72 (dostęp: 21.06.2013)
10. http://www.orbis.travel.pl/Wycieczka_objazdowa/Inny/ (dostęp: 21.06.2013)
11. http://loi.sccc.ru/bdm/nso/attr/sfo/altai_r.htm (dostęp: 23.06.2013).
12. <http://www.altay-rafting-center.ru/> (dostęp: 26.06.2013).
13. <http://www.gorno-altaisk.info/news/16308> (dostęp: 26.06.2013).
14. <http://www.altai-republic.ru> (dostęp: 26.06.2013).

Streszczenie: Celem artykułu jest ukazanie największych atrakcji turystycznych syberyjskiej Republiki Ałtaju oraz powodów, dla których nie stały się one „magnesem” przyciągającym odwiedzających w stopniu odpowiadającym ich jakości i unikatowości. W opracowaniu artykułu korzystano głównie z informacji uzyskanych podczas pobytu w Republice Ałtaju latem 2011 roku w ramach obserwacji uczestniczących i przeprowadzonych wywiadów. Korzystano także z nielicznych dostępnych publikacji książkowych (głównie w języku rosyjskim) oraz danych internetowych. Oceny atrakcyjności badanego obszaru dla turystów dokonano metodą analizy szans, zagrożeń, słabych i mocnych stron (SWOT). Z przeprowadzonej analizy wynika, iż Republika Ałtaju ma do zaoferowania wiele interesujących walorów o charakterze przyrodniczym i kulturowym (m.in. najwyższy szczyt Syberii, starożytne kurhany oraz petroglify), problemem pozostaje jednak głównie trudna dostępność regionu, wieloletnie zaniedbanie m.in. infrastruktury komunikacyjnej oraz bazy noclegowej w czasach istnienia Związku Radzieckiego oraz niski poziom popularyzacji atrakcji na forum międzynarodowym. Z roku na rok sytuacja ta ulega jednak znacznej poprawie. Władze Republiki oraz stowarzyszenia i organizacje działające na rzecz rozwoju regionalnego starają pozytywnie wpływać na recepcję turystyczną. Wzrost zainteresowania tym terenem wśród turystów może pojawić się także w związku z obserwowanymi w ostatnich latach trendami wskazującymi na podnoszenie się poziomu popularności odległych geograficznie i kulturowo destynacji turystycznych, które nie stały się jeszcze miejscami odwiedzanymi masowo.

Słowa kluczowe: Republika Ałtaju, turystyka, destylacja turystyczna, Syberia, SWOT

Adres do korespondencji – Corresponding address:
Anna Urbaniak, AWF Poznań
ul. Rogatka 7e, 62-860 Opatówek
e-mail: urbaniakanna@op.pl